

Asia: VN/27802/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kielitaitolain 12 §:n ja yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tiivistelmä

Esitysluonnoksen mukaan valtionhallinnon kielitutkintojen sekä yleisten kielitutkintojen suomen ja ruotsin kielen ylimmän tason suorittaminen tulisi maksuttomaksi. Esityksen tavoite – äidinkieleltään suomen- ja ruotsinkielisten tasavertaiseen kielelliseen kohteluun tähtääminen viranhaussa – on luonnollisesti kannatettava. Tähän tulee eittämättä pyrkiä.

Kotimaisten kielten keskuksen näkökannan mukaan esitys ei ole tällaisenaan toteuttamiskelpoinen. Kielitutkintojärjestelmiä ja niiden järjestämistä sekä tutkinnoista perittäviä maksuja tulee tarkastella kokonaisuutena. Muutosten tulee palvella tarkoituksenmukaisesti ja yhdenvertaisesti kaikkia kielikokeisiin osallistuvia. Ainoastaan ylimpien kielitutkintojen muuttaminen maksuttomaksi ei luonnu kielitutkintojen kehittämistarpeisiin eikä -tavoitteisiin. Lakiesityksen vaikutuksia ei ole selvitetty perinpohjaisesti.

Esityksen sisältö ja tavoite

Esityksen mukaan valtionhallinnon kielitutkintojen sekä yleisten kielitutkintojen suomen ja ruotsin kielen ylin taso säädettäisiin maksuttomaksi.

Virkojen kelpoisuusvaatimuksena on yleensä erinomainen suomen kielen taito ja tyydyttävä ruotsin kielen taito. Kelpoisuusvaatimus (valtion)hallinnon virkoihin asettaa suomen- ja ruotsinkieliset eriarvoiseen asemaan sikäli, että suomenkielisen koulutuksen saaneet voivat osoittaa valtionhallinnossa tarvittavan ruotsin kielen tyydyttävän taidon yliopisto-opinnoissaan (ns. pieni kielikoe), kun taas ruotsinkielisen koulusivistyksen saaneet voivat joutua osallistumaan erilliseen kielikokeeseen osoittaakseen erinomaisen suomen kielen taidon.

Esityksen ajatuksena on, että jos äidinkieleltään ruotsinkieliset voisivat suorittaa maksutta suomen kielen erinomaista taitoa osoittavan tutkinnon, se lisäisi yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kieliryhmien välillä. Valtion ja kuntien virantäytön näkökulmasta tämä on perusteltua. Sitä vastoin kielitutkintojärjestelmien kokonaisuuden ja osallistujien yhdenvertaisen kohtelun kannalta se on pulmallinen.

Kielitutkintojärjestelmiä on tarkasteltava ja uudistettava kokonaisuuksina

Kielitutkintojärjestelmien uudistuksissa on pidettävä esillä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulma. Esitysluonnoksessa ei käsitellä kaavailtujen muutosten vaikutusta kielitutkintojärjestelmien kokonaisuuteen. Tätä voi pitää esityksen puutteena.

Kielitutkintojen järjestäminen perustuu asetukseen (Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa, 12.6.2003/481). Sen mukaan erinomaisen taidon lautakunnissa tulee olla edustettuna kielitaidon arvioinnin ja kielenopetuksen asiantuntemus. Sen lisäksi puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla perehtyneitä valtionhallinnossa tarvittavaa kielitaitoa koskeviin kysymyksiin. Lautakuntaan kelpoisia asiantuntijoita on nähdäksemme kovin vähän, eikä arvioijien määrää voi helposti kasvattaa. Jäsenet hoitavat lautakuntatyötä erillissopimuksin muun työnsä ohessa.

Opetushallituksesta saadun tiedon mukaan erinomaisen taidon lautakunnan kokoontumisten määrää ei voi lisätä. Lautakuntien kokouksia pidetään asetuksen mukaan työkausina noin kerran kuukaudessa ja osallistujien määrä niissä on rajallinen. Arviointi on vaativaa ja aikaa vievää työtä, eikä kokelaiden määrää voi kasvattaa nykyisestä.

Kielitutkintojen maksuttomuus on yleisenä tavoitteena kannatettava, joskaan ei välttämättä toteutettavissa. Kielitutkintojen kokonaisuuden näkökulmasta pelkästään korkeimman kielitutkintotason muuttaminen ilmaiseksi on ongelmallista. Kielikokeeseen osallistumista ei nähdäksemme voi rajata ennakolta. Korkeimman taitotason maksuttomuus ohjaisi kokelaita hakemaan vääräntasoiseen tutkintoon. Ilmainen kielitutkinto lisää osallistujia paitsi hankkeessa tavoitellusta kohderyhmästä myös niistä, joilla ei ole realistisia mahdollisuuksia suorittaa ylimmän tason kielikoetta. Yleisistä kielitutkinnoista todennäköisesti alkaisi tulla suorittajia valtionhallinnon erinomaisen taidon kokeeseen. Lisäksi kokeen suorittajat mahdollisesti hakeutuvat vääräntasoiseen kokeeseen maksuttomuuden perusteella. Koejärjestelmien tarkoitus hämärtyy.

Kotimaisten kielten keskuksen näkökannan mukaan esitys tulisi ottaa uudelleen tarkasteluun.
Uudistuksissa kielitutkintojärjestelmiä ja niistä perittäviä maksuja tulee tarkastella kokonaisuuksina.

Leena Nissilä

johtaja

Salli Kankaanpää

osastonjohtaja

Nissilä Leena
Kotimaisten kielten keskus

Kankaanpää Salli
Kotimaisten kielten keskus